

Maailmanperintökohteet Suomessa

Maailmanperintö – yhteinen aarteemme

YK:n kasvat-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO hyväksyi vuonna 1972 kansainvälisen yleissopimuksen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi. Maailmanperintösopimus on maailmanlaajuinen päätös edistää ainutlaatuisen kulttuuri- ja luonnonperinnön vaalimista ja säilyttämistä tuleville sukupolville.

Maailmanperinnön katsotaan olevan koko ihmiskunnan yhteistä omaisuutta, ja siten sen suojeleminen on maailman kaikkien maiden asia. Maailmanperintösopimuksen tavoitteena on eri kansakuntien ainutlaatuisen perinnön arvostuksen lisääminen ja sitä koskevan tiedon levittäminen. Sopimukseen perustuvalla kansainvälisellä yhteistyöllä voidaan pelastaa, vaalia ja kunnostaa yleismaailmallisesti merkittävää kulttuuri- ja luonnonperintöä.

Sopimuksen ratifioineet valtiot voivat esittää kohteita maailmanperintöluetteloon. Luettelon kohteista päättää Maailmanperintökomitea, johon kuuluu 21 jäsenmaata. Komitea seuraa maailmanperintökohteiden tilaa ja suuntaa maailmanperintörahaston varojen käyttöä.

Suomi on ratifioinut maailmanperintösopimuksen vuonna 1987. Vuonna 2013 Suomi valittiin Maailmanperintökomitean jäseneksi neljäksi vuodeksi.

Vanha Rauma

Rauman museo

Suomenlinna

Maailmanperintöluettelo

Maailmanperintöluettelossa on kulttuuriperintökohteita, luonnonperintökohteita sekä näiden yhdistelmiä. Kohteita on maailmassa yhteensä noin tuhat, niistä kulttuurikohteita on lähes 80 % ja luontokohteita noin 20 %. Yhdistelmäkohteita on muutamia kymmeniä. Luetteloa pyritään tasapainottamaan siten, että aliedustetuilta maantieteellisiltä alueilta saataisiin enemmän kohteita.

Maailmanperintöluettelon kulttuurikohteilta edellytetään, että ne ovat inhimillisen luovuuden mestariteoksia tai poikkeuksellisen merkittäviä todisteita olemassa olevasta tai jo hävinneestä kulttuurista. Ne voivat edustaa merkittävän historiallisen aikakauden rakennustyyppiä tai kuvastaa tietyn kulttuurin perinteistä asutusta. Ne voivat myös liittyä tapahtumiin, eläviin perinteisiin, aatteisiin, uskontoihin ja uskomuksiin tai taiteellisiin ja kirjallisiin teoksiin.

Petäjaveden vanha kirkko

Marijatta Öhman

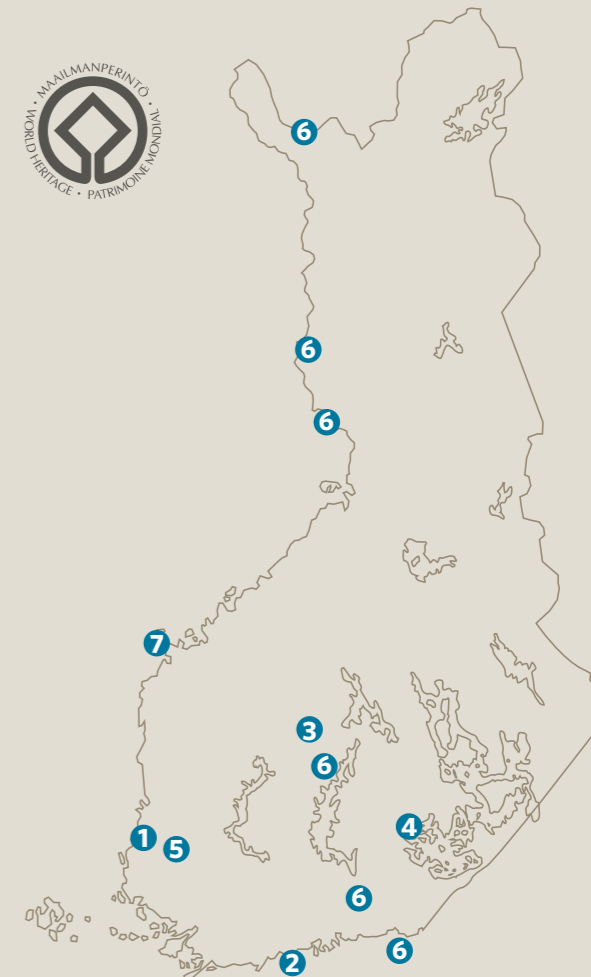

Sammallahdenmäki

Rauman museo

Struven ketju

Markus Sirkka

Maailmanperintökohteet Suomessa

- 1 Vanha Rauma
- 2 Suomenlinna
- 3 Petäjäveden vanha kirkko
- 4 Verlan puuhiomo ja pahvitehdas
- 5 Sammallahdenmäki
- 6 Struven ketju
- 7 Merenkurkun saaristo

Merenkurkun saaristo

Luonnonperintökohteet kertovat maapallon historian tärkeästä kehitysvaiheesta tai ovat esimerkkejä käynnissä olevasta ekologisesta tai biologisesta muutoksesta. Ne voivat edustaa poikkeuksellisen kaunista maisemaa tai olla uhanalaisen eläinlajin asuinpaikkoja.

Kulttuuriperintökohteita ovat esimerkiksi Kiinan muuri, Ateenan Akropolis sekä Tallinnan vanha kaupunki. Luonnonperintökohteita ovat muun muassa Grand Canyon ja Galápagossaaret. Suomessa on kuusi kulttuuriperintökohdetta ja yksi luonnonperintökohde.

Jos maailmanperintökohde on uhattuna esimerkiksi aseellisen konfliktin, luonnonkatastrofin, hallitsemattoman matkailun tai kohteessa tai sen välittömässä läheisyydessä tapahtuvan rakentamisen vuoksi, se voidaan sisällyttää uhanalaisen maailmanperinnön luetteloon. Mikäli kohde menettää jonkin keskeisen ominaispiirteensä, jonka perusteella se on luetteloon valittu, se voidaan poistaa luettelosta.

Jaana Rannanpää

Verlan puuhiomo ja pahvitehdas

Vanha Rauma

Vanha Rauma on Pohjoismaiden laajin yhtenäisenä säilynyt puukaupunkialue. Se on yhä kaupungin sydän, jossa asutaan, eletään, käydään kauppaa, tehdään työtä ja harrastetaan ympäri vuoden historiallisessa ympäristössä.

Rauman museo

Vanhan Rauman 29 hehtaarin suuruisella alueella on yli 600 rakennusta, joista suurin osa on yksityishenkilöiden omistamia.

Asukkaita Vanhassa Raumassa on noin 800. Kaupankäynti on keskittynyt torin ja kahden pääkadun ympärille.

"Kyl Raum o ain Raum"

Vuonna 1442 privilegiokirjansa saaneen Rauman keskus - Vanha Rauma - on rakentunut vuoden 1682 kaupungin palon jälkeen tiiviiksi kaupunkikeskustaksi. Rauman rakennettu kaupunkialue alkoi laajentua Vanhan Rauman ulkopuolelle vasta

1900-luvun alussa ja Vanha Rauma on edelleen kaupungin sykkivä sydän. Kapeat kadut noudattavat keskiajalta peräisin olevia linjoja ja niitä reunustavat vanhimmilta osiltaan jo 1700-luvulla rakennetut talot. Rakennuskanta on syntynyt vuosisatojen aikana ja se muodostaa nykyisin erilaisia historiallisia kerroksia. Rakennuskantaa leimaa 1890-luvun purjelaivakauden suuruuden aika. Moni pääkatujen rakennus sai tuolloin koristeellisen uusrenessanssityylinen julkisivun.

Rauman toiminnallinen keskus on Kauppatori ja sen lähistön liikekadut. Niiden varsilla on parisataa kauppaa, viehättäviä ravintoloita, kahviloita ja taiteilijoiden työhuoneita. Alueelta löytyy kolme kulttuurihistoriallista museokohdetta sekä Rauman taidemuseo. Puutaloidyllin lisäksi Vanhaan Raumaan kuuluu kiinteästi myöhäiskeskiajalla rakennettu Pyhän Ristin kirkko. Se on entinen fransiskaani luostarin kirkko, jonka kuorissa on näyttäviä keskiaikaisia seinämaalauksia.

Rauman museo

Raimo Sundelin

MAAILMANPERINTÖ
WORLD HERITAGE

Vanha Rauma merkittiin maailmanperintöluetteloon vuonna 1991. Vanha Rauma on rakennushistoriallinen kokonaisuus, jonka autenttisuus perustuu hyvin säilyneeseen historialliseen rakennuskantaan, osittain keskiaikaisperäiseen katuverkostoon sekä elävään yhdyskuntaan, jossa asuminen ja kaupankäynti lomittuvat toisiinsa.

www.rauma.fi/vanharauma

Rauman museo

Suomenlinna

Helsingin edustan saarille 1748 perustettu Suomenlinnan merilinnoitus on yksi Suomen suosituimmista nähtävyyksistä. Oman erityispiirteensä linnoitukselle antaa sen merkitys kolmen valtion – Ruotsin, Venäjän ja Suomen – puolustuksessa.

Linnoituksen rakentaminen alkoi Augustin Ehrensvaridin johdolla 1700-luvun puolivälissä, kun Ruotsi halusi parantaa puolustustaan Venäjää vastaan. Linnoitus sai nimen Sveaborg, suomeksi Viapori. Aikalaiset kutsuivat sitä Pohjolan Gibraltariksi, ja linnoituksen uskottiin olevan valloittamaton. Viapori kuitenkin antautui venäläisten piirityksessä vuonna 1808, ja siitä tuli vilkas venäläinen varuskunta kaupunki yli sadan vuoden ajaksi. Linnoitus vaurioitui pahoin englantilais-ranskalaisen laivaston tykkitulessa Krimin sodan aikana vuonna 1855. Tämän jälkeen venäläiset ryhtyivät uudistamaan linnoitusta ja rakensivat uuden meripuolustusrintaman hiekkavalleineen.

Helsingin kaupunginmuseo

Osmo Rönkä

Santeri Laamanen

Viaporista Suomenlinnaksi

Suomen itsenäistyttyä linnoitus sai nimen Suomenlinna. Kansalaissodan jälkeen linnoituksessa toimi vuoden ajan punaisten sotavankien vankileiri. Toisen maailmansodan aikana Suomenlinnalla oli tärkeä tehtävä ilmapuolustuksessa, ja se toimi myös sukellusvenetukikohtana. Linnoitus siirtyi siviilihallintoon vuonna 1973, mutta sotilaallista perinnettä jatkaa saarilla edelleen toimiva Merisotakoulu.

Linnoitus on myös elävä kaupunginosa, jossa asuu noin 800 helsinkiläistä. Linnoituslaitteisiin ja vanhoihin varuskuntarakennuksiin on kunnostettu asuntoja, työtiloja, kokous- ja juhlatiloja, ravintoloita sekä museoita. Suomenlinnassa vierailee vuosittain noin 800 000 kävijää.

Suomenlinna on epäsäännöllinen bastionilinnoitus, joka on rakennettu korkeussuhteiltaan vaihtelevaan maastoon ja erillisille saarille. Suomenlinna liitettiin maailmanperintöluetteloon vuonna 1991 säilytettäväksi jälkipolville esimerkkinä 1700-luvun eurooppalaisesta linnoitusarkkitehtuurista.

www.suomenlinna.fi

Esko Jäämsä

Petäjaveden vanha kirkko

Päijänteeseen laskevan järvoreitin varrella oleva kirkko rakennettiin vuosina 1763-65 Jaakko Klemetinpoika Leppäsen johdolla. Kellotapulin rakentamisesta vuonna 1821 vastasi Leppäsen pojanpoika Erik Jaakonpoika Leppänen.

Kirkko jäi autioksi vuonna 1879 salmen vastarannalle rakennetun uuden kirkon valmistuttua. Vanhaa kirkkoa ei suunnitelmista huolimatta kuitenkaan purettu. Kirkonkellot jäivät tapuliin ja hautausmaata käytettiin yhä. Kirkkoa on kunnostettu muistomerkkinä 1950-luvulta lähtien. Kirkko on enimmäkseen kesäkäytössä, ja siellä järjestetään jumalanpalveluksia, häitä sekä kesäkonsertteja.

Talonpoikien taidonnäyte

Ulkopuolelta kirkko on monien muiden ristikirkkojen kaltainen. Vesikatto on jyrkkä ja ristivarsien päistä aumattu. Kirkkoon kuljetaan tapulin pohjakerroksen kautta. Sen ristinmuotoisen sisätilan sakarat kapenevat barokin suosiman valeperspektiivin tapaan.

Kirkon sisällä paljastuvat sen rakennustaiteelliset ja -tekniset erityisarvot. Tilavaikutelma on kuin renessanssin keskeiskirkoissa. Kirkkosalin ristivarsissa on korkeat tynnyriholvit ja ristikeskuksen yllä kulmikas kupoli. Holvauksen veistolaudat on kiinnitetty kattotuoleihin, jotka ovat seinien ja niiden päällä lepäävän sidehirsirakenteen varassa. Vain hovien peiterimoissa ja seiniä jäykistävässä sidehirsissä on maalauskoristelua. Kirkon sisustus on säilynyt lähes alkuperäisenä. Penkit ovat käytössä kiiltäviksi kuluneita.

Petäjäveden vanha kirkko on maailmanperintöluetteloon vuonna 1994 merkitty pohjoisen puuarkkitehtuurin muistomerkki. Se on esimerkkinä siitä, kuinka paikalliset rakennusmestarit sovelsivat läntisen kulttuurin ja luterilaisen kirkon äärialueilla keskieurooppalaisen arkitekhtuurin aineksia ikivanhaan hirsisalvostekniikkaan.

www.petajavesi.fi/kirkko

Verlan puuhiomo ja pahvitehdas

Verlan tehdasmuseon arkisto

Maailmanperintökohde Verlan puuhiomo ja pahvitehdas on ainutlaatuinen nähtävyys Pohjois-Kymenlaaksoissa. Idyllinen ruukkikylä ja nykyisin museona toimiva vanha pahvitehdas kertovat harvinaisella tavalla maamme metsäteollisuuden varhaisvaiheista.

Ensimmäinen puuhiomo Verlan kosken äärelle, Mäntyhärjun uittoreitin alajuoksulle perustettiin vuonna 1872. Sen toiminta kuitenkin päättyi tuhoisan tulipalon takia jo muutamaa vuotta myöhemmin. Uusi hiomo rakennettiin ja toiminta käynnistettiin uudelleen 1882. Hiomon yhteyteen rakennettiin myös pahvitehdas ja pahviarkkien kuivaamo. Hirsirakenteinen kuivaamorakennus tuhoutui tulipalossa vuonna 1892 ja tilalle tehtiin nelikerroksinen punatiilinen kuivaamorakennus. Myöhemmin myös puuhiomo ja pahvitehdas muurattiin tiilestä. Tehtaan päätuote oli valkoinen puupahvi,

Verla on hyvin säilynyt esimerkki siitä pienimuotoisesta, maaseudulle syntyneestä teollisuudesta, joka 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa menestyi hyvin Euroopan pohjoisosissa ja Pohjois-Amerikassa. Näistä varhaisista teollisuusyhdyskunnista vain muutama on säilynyt meidän päiviimme asti. Maailmanperintöluetelon Verla otettiin vuonna 1996.

www.verla.fi

Jaana Rannanpää

jota valmistettiin erivahuisina laatuina aina 18.7.1964 saakka. Muun muassa kirjankansiin ja pakkauskeloihin käytetty Verlan pahvi sai markkinoilla hyvän maineen, ja sitä myytiin muun muassa Venäjälle ja Keski-Eurooppaan.

Verlan maisemaa hallitsee kosken äärelle vuonna 1885 rakennettu isännöitsijän asuin- ja konttorirakennus, Patruunan pytinki puistoineen. Tehdastoiminta synnytti Verlan kosken rannoille kylä- ja tehdasyhdyskunnan, josta kertovat alueella

säilyneet työväen asuinrakennukset pihapiireineen. Nykyisin työväenasunnot ovat majoituskäytössä ja osassa tehdasalueen rakennuksista toimii pieniä puoteja.

UPM Kymmene Oyj:n omistama ja ylläpitämä Verlan puuhiomo ja pahvitehdas avattiin museona vuonna 1972 ja se on avoinna kesäisin. Autenttisessa museossa, jossa koneet ja laitteet ovat alkuperäisillä paikoillaan, voi vieras oppaan johdolla tutustua pahviteollisuuden eri työvaiheisiin.

Jaana Rannanpää

Ville Majuri

Sammallahdenmäki

Sammallahdenmäen pronssikautinen hautaröykkiöalue on Pohjanlahden rannikkoalueen laajin ja monipuolisin skandinaavisen pronssikulttuurin kalmistoalue. Lähes koskemattomassa, karussa kalliomaisemassa sijaitsevat Sammallahdenmäen hautaröykkiöt edustavat ajanjakson monumentaalirakentamista parhaimmillaan. Maa-ilmanperintöalueella on 36 hautaröykkiötä.

Museovirasto

Paikan autenttisuus, niin yksittäisten hautojen kuin ympäröivän maisemankin puolesta, on merkittävä. Syrjäisen sijainnin ja paikallisen väestön arvostuksen vuoksi kohde on säilynyt lähes koskemattomana alkuperäisessä luonnonmaisemassa. Myöhempien aikojen rakentamista kuten taloja, teitä tai voimalinjoja ei alueella ole.

Sammallahdenmäen kalmiston tekevät ainutlaatuisiksi sen tunnetuimmat yksittäiset muinaisjäännökset: nelikulmainen, matala ja tasainen "Kirkonlaattia" sekä vallimainen "Huilun pitkä raunio". Molemmat erikoislaatuiset röykkiöt on

tutkittu arkeologisesti jo vuonna 1891. Näissä tutkimuksissa ei röykkiöistä löytynyt esineitä. Ne tulkittiin röykkiöhaudoiksi rakenteidensa perusteella.

Uusimmissa tutkimuksissa on useista röykkiöistä löydetty palanutta ihmisen luuta, mikä todistaa polttohautauksista. Yhden röykkiön sisällä oli kaksi kivipaasista tehtyä arkkua ja pronssisen sarjarannerenkaan katkelma.

Sammallahdenmäen röykkiökalmiston vanhimmat haudat sijaitsevat alueen pohjoispäässä, kallioiden korkeimmalla kohdalla. Palaneista luista tehtyjen ajoitusten mukaan nämä

Altti A. Salo

Altti A. Salo

röykkiöt ajoittuvat pronssikauden alkupuolelle eli 1300-1000 eKr. Kalliolta toiselle kiemurteleva polku johtaa alas kohti Saarnijärveä, joka vielä pronssikaudella oli merenlahti. Polun varsilla on kivistä koottuja hautaröykkiöitä: matalia pikkuröykkiöitä ja suuria hiidenkiukaita. Aivan järven rannassa sijaitsevat

Sammallahdenmäen nuorimmat haudat. Paasiarkkuröykkiö on ajoitettu rautakauden alkuun.

Sammallahdenmäkeen tutustuu vuosittain 7000-8000 kävijää. Mäellä kiertää noin 1,5 km pituinen opastettu polku ja se soveltuu hyvin omatoimiseen retkeilyyn.

Altti A. Salo

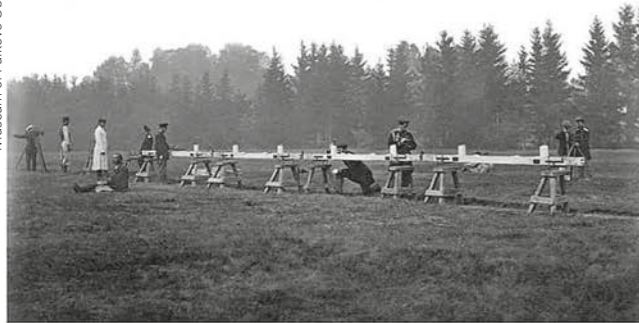
Sammallahdenmäki merkittiin maailmanperintöluetteloon vuonna 1999 Suomen ensimmäisenä esihistoriallisena arkeologisena kohteena. Röykkiöalue on ainutlaatuinen kokonaisuus, joka kertoo skandinaavisella pronssikaudella ja varhaisella rautakaudella 1500 eKr.– 50 eKr. eläneen yhteisön uskonnosta ja hautaustavoista Länsi-Suomessa.

www.sammallahdenmaki.fi

Struven ketju

Struven astemittausketju on saanut nimensä saksalais-syntyiseltä tähtitieteilijä F. G. W. Struvelta, joka päätti 1800-luvun alkupuolella selvittää maapallon muotoa kolmiomittauksilla ja tähtitieteellisillä havainnoilla.

Museum of Pulkovo Observatory

Ketju kulkee Pohjoisen jäämeren rannalta Mustallemerelle ja sillä on pituutta noin 2820 kilometriä. Mittaukset ketjulla suoritettiin vuosina 1816-1855. Alkujaan ketju kulki Venäjän ja Ruotsin alueella, mutta nykyään kymmenen maan alueella. Nämä valtiot ovat Norja, Ruotsi, Suomi, Venäjä, Viro, Latvia, Liettua, Valko-Venäjä, Moldova ja Ukraina. Ketjun pisteistä 34 on valittu edustamaan koko mittausta näiden maiden yhteisenä maailmanperintönä. Ketju kulkee halki Suomen lähes 1000 kilometrin matkalla.

Maapallon mittanauha

Struven ketju oli ensimmäinen pitkä ja tarkka astemittaus, jonka avulla voitiin määrittää maapallon muoto. Se oli suuri askel maailmankuvan ja tieteen kehityksessä. Se on myös hyvä esimerkki eri maiden tiedemiesten varhaisesta ja tuloksellisesta yhteistyöstä, johon valtioiden hallitsijat olivat sitoutuneet.

Markus Sirikka

Struven ketju –
Struve Geodetic
Arc – hyväk-
sytettiin Suomen

ja yhdeksän muun maan yhteiseksi maailmanperintökohteeksi vuonna 2005. Se edustaa tieteen ja tekniikan historiaa, ja on ensimmäinen kohde, joka ulottuu näin monen maan alueelle. Luettelon 34 pisteen lisäksi ketjun muut pisteet on suojeltu kansallisin toimin.

www.nls.fi

Markus Sirikka

Markus Sirikka

Merenkurkun saaristo

Eero Murtomäki

Merenkurkku oli viime jääkauden aikana Pohjois-Euroopan peittäneen mannerjäätikön keskuksessa. Jäämassa puseri maan kuoren kilometrin alemmaksi. Mannerjään vetäytyessä syntyi Merenkurkkuun kivisiä moreeniselänteitä ja massiivisia lohkarekenttiä.

Hans Hästbacka

Maailmanperintöalueella on 5600 saarta, mutta suurin osa 1944 neliökilometrin kokoisesta alueesta on vetä. Jään painon alta runsaat 10 000 vuotta sitten vapautunut maan kuori kohoaa yhä lähes metrin sadassa vuodessa. Maapinta-ala lisääntyy noin neliökilometrin vuodessa. Maan kohoaminen yhdistänee Suomen ja Ruotsin 2000 vuoden kuluessa.

Seppo Lammi

Ann-Britt Pada/Merenkurkun neuvosto

Merenkurkun saariston matalien lahtien ja pienten luotojen kasvillisuus ja eläimistö muuttuvat jatkuvasti maankohoamisen seurauksesta. Merenkurkku on Itämeren tärkeimpiä saaristolintujen pesimä- ja muuttoalueita. Alueen kylissä saariston elinkeinot ja perinteet ovat säilyneet elinvoimaisina.

Jääkauden ulkoilmamuseo

Merenkurkun saaristo ja Ruotsin Korkea rannikko muodostavat Suomen ja Ruotsin yhteisen maailmanperintökohteen. Alueiden välinen etäisyys on 80 kilometriä. Jyrkkärantainen Korkea rannikko ja matalapiirteinen Merenkurkku ovat maisemaltaan toistensa vastakohtia. Yhdessä alueet antavat kuvan viime jääkauden aiheuttamasta maankohoamisilmiöstä, ja ne ovat ainutlaatuisia esimerkkejä meneillään olevista geologisista ja biologisista prosesseista.

Merenkurkun saaristo otettiin maailmanperintöluetteloon vuonna 2006 Suomen ensimmäisenä luonnonperintökohteena nopean maankohoamisen ja harvinaisten De Geer -moreenimuodostumien vuoksi. Maailmanperintöalue sijaitsee kahdessa valtiossa: Merenkurkun saaristo Suomessa ja Korkea rannikko Ruotsissa.

www.merenkurku.fi

Seppo Lammi/Merenkurkun neuvosto

